

IN ACEST NUMĂR : Literatură pentru tinerime și literatură religioasă de Ion Agârbiceanu ; Inviere de Teofil Bugnariu ; Primăvară de portocală de Sever Stoica ; Pelsaj de Lucian Blaga ; Visul Lenuței de Septimu Poca ; „Tribuna” dela Sibiu ca revistă literară de Olimpiu Boitoș ; Euripide ; Tirada împotriva femeilor trad. de Șt. Bezdechi ; Cristos a înviat de Munteanu-Mio ; Miel de Paști de Ecaterina Pitiș ; Spre Goethe de Sabiu C. Tonia ; Opera poetică a lui Lucian Blaga ; Tulburarea apelor de Ion Breazu ; Dări de seamă : *Gib. I. Mihăilescu* de T. B. Flori de-o zi ; Trei conferințe despre Românii de dincolo de hotare ; Muzeul „Arborosa” ; O univeritate liberă de studii naționaliste ; Cartea româ

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

004056 2613

PLAR 6 LEI

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMĂNALĂ

DIRECTOR : * * ABONAMENTUL : * * BIROUL :
SEBASTIAN BORNEMISA * 300 LEI ÎN ȚARĂ — 600 ÎN STREINĂTATE * PIAȚA CUZA VODA 16

Literatura pentru tinerime și literatura religioasă

de I. AGĂRBICEANU

Avem, de câțiva ani, un început de literatură pentru copii și tinerime. În primii ani de după războiu s'au început editările revistelor pentru copii, întâia fiind cea pornită de Dl G. Filip, asigurându-i o răspândire destul de mare, mai ales prin prezentarea îngrijită a revistei, prin desemele Dlui Murnu, cari ilustrau povestirile.

Indată ce s'a văzut că revista prinde, că, în România mare lumea celor mici e dornică de citit, s'au pornit și alte reviste pentru copii, editate de marile cotidiene din capitală.

N'am putea spune că sporirea acestor reviste a însemnat în aceeași vreme și o simțitoare ridicare a nivelului literaturii ce cuprind. Din potrivă: dela îngrijirea mai deosebită a întâielor numere, s'a putut constata, la toate, o scădere a calității cuprinsului.

Fenomenul a fost discutat înainte de alții, și scriitorii de talent s'au gândit într'o vreme că cu ajutorul unei edituri, ar putea da ei buna revistă pentru copii și tinerime, care așteaptă încă și azi.

Dar aceste publicații, așa cum pot fi redactate între împrejurările de editare de azi și cu puterile redacționale cari le pot sta la îndemână, umplu un gol simțit, răspund unei necesități, căci vedem că ele își păstrează și își sporesc numărul de cettori, și nu putem decât să ne bucurăm că le avem.

Nu vom uita că ele au deschis

drumuri noi, și că o parte din nereușita lor morală se datorește desigur greutăților începutului, lipsei de experiență. N'am avut nici o tradiție în ce privește acest gen de reviste.

Tot astfel, dela războiu, s'au înmulțit cărțile pentru copii și tinerime. Trei dintre principalele noastre edituri ne-au dat o serie de volumașe, dela simple jucării de cuvinte, cu ilustrații, până la povestiri morale. Materialul mai prețios, e, desigur, încă tot cel tradus sau adaptat, din literaturile streine, cari au un trecut destul de bogat în domeniul scrierilor pentru copii.

Inceputul însă e făcut. Câțiva scriitori și seriitoare ne-au dat lucrări originale care ne lasă să nădăjduim în puțină înflorire și la noi a acestor literaturi indispensabile pentru un popor cu pretenții de cultură.

În societatea noastră cultă, într'o restrânsă măsură, cartea pentru copii și tinerime n'a lipsit nici în trecut, dar... ea a fost străină! În vechiul regat carte franceză, la noi carte germană sau maghiară, în Basarabia carte rusească. Azi desigur nu ne mai putem mulțumi cu ajutorul literaturii streine pentru copii, și în cele mai multe cazuri, dată fiind instrucția în limba noastră, nici nu se mai poate face apel la cărțile streine, puțini copii de-ai noștri mai învățând azi și vr'o limbă străină, în măsura de-a putea citi în original scrierile pentru tinerime.

Ar fi apoi și o umilire, o dovadă de nepuțință, de care nime nu ar fi bucuros.

Inceputul făcut și în domeniul revistelor și al scrierilor pentru copii și tinerime, suntem încredințați că evoluția necesară va urma chiar și dacă n'ar interveni nici un sprijin din partea statului, sau a marilor case de editură.

* * *

Dar fără nici un început apreciabil am rămas în domeniul literaturii religioase, creștinești, pentru pătura noastră cultă. Știutorii de carte din țărâtime și-au avut de bine de rău, câteva cărțițele ajunse populare de cele mai multe ori de cuprins eretic, dar cari, de peste o sută de ani, au oferit o oarecare hrană sufletească. De peste o jumătate de veac avem cărțile de rugăciuni, pe cari de asemenea le utilizează aproape exclusiv țărâtimea știutoare de carte. Acum, de curând, Dnii Mihail Sadoveanu și Dl Pătrășcanu ne dau în povestiri alese, viețile sfinților, a căror cettori vor fi de asemenea, în covârșitoare măsură, țărâtime.

O reculegere sufletească, un imbold creștin, păturile de jos tot au unde să caute, mai ales că și dijeritele traduceri ale Noului Testament, sunt răspândite și cetite tot în aceste straturi ale poporului.

Pătura zisă cultă, care nu cercetează nici biserica, nu întrebuițează nici cărțile de rugăciuni, nu citește, chiar dacă cumpără, Noul Testa-

ment tradus în românește, nu are la îndemână o literatură religioasă, creștinească potrivită, care să o atragă, să o intereseze, și astfel să poată avea un prilej de reculegere sufletească cel puțin în preajma zilelor mari ale creștinismului, a creștinței în care a fost botezată și crescută.

Cele patru-cinci volume, traduse și editate pe vremuri de societățile literare din Seminariile noastre de clerici, — unele dintre acele opere de renumiți scriitori streini, sunt epuizate și nime nu se încumetă să le editeze din nou. Originale, avem foarte puține, abea de se pot numi începuturi. Mai nou, scriitorul G. Galaction ne oferă o concentrată expunere a fundamentelor creștinismului în lucrarea sa de polemică: „Piatra din capul unghiului“.

Mărturisim că pentru societatea de după războiu rămân puțin potrivite cele mai multe din cărțile de cuprins creștin, scrise înainte fie și numai cu patru-cinci decenii.

Pentru a te apropia de sufletul omului cult de azi, sunt de lipsă alte căi, alte mijloace decât cele din trecut. Dar, în literaturile streine, au apărut lucrări potrivite pentru ziua de azi. Tralucerea lor ar fi o însemnată faptă culturală. Spriginul unei literaturi originale de aceasta natură, ar fi una și mai însemnată.

E nevoe să ne dăm seama ca sănătatea morală pe care o admirăm la alte popoare mai înaintate în cultură, nu s'a născut și nu se păstrează din nimic, că ea nu e posibilă fără o continuă reflexie a omului asupra sa însuși, asupra lumii și vieții, și că ocaastă reflecție nu o poate exercita ori cine fără un călăuzitor, fără o lectură care să-i deștepte preocupările la ordin înalt.

La pas cu înaintarea noastră pe drumul hotărât al culturii, trebuie să nască și să sporească reflecția internă, intimă, care să-și dea seama de însuși subiectul acestei culturi.

O literatură religioasă, creștină, în acest scop ar fi nu numai de-o mare valoare etică și socială, ci chiar națională.

ÎNVIERE

Nu răscolii în taina mea ca niște furi
Și nu-mi zimbiți viclean și mușcător
Din mii de ochi aprinși,
Din mii de guri...

Plec înapoi de-acum;
— Nu mă 'ntrebați ce mi-a întors cărările de-odată. —
Plec înapoi, spre apa frământată
A râului vieții...

Înapoi
Spre clocotul nebiruit și larg,
În care tu, nestăvilită undă,
Alergi când înspre cer, când prin noroi
În ritmul bucuriei de viață...

Plec înapoi, plec înapoi!..
... Șuviță răsvrătită, m'am desprins
Din râul larg — același ori și când —
Și 'n loc să cad, am năzuit să urc
Spre soarele ce mă chema aprins
Pe înălțimi de gând. —

Dar azi
— Când desnădejdea-mi flutură'n obraz —
Înfrânt în însuși miezul sfânt al vieții,
Cobor în fugă albele cărări
Ce m'au purtat spre culmile pleșuve
Cu tremur lucitor, din zări în zări...

Când mă întorc setos spre vechiul drum,
Tot blestemul ce mi-a 'nflorit pe buze
În bici de joc ași vrea să-l împletesc,
Ș'n chiot prăvălatic și nebun
Cu șerpuiți de fulger să-l arunc
De-asupra mincinoaselor înalțuri, —
Să piară toate 'n flacără și 'n scrum!

(... Hei, cine râde 'n mine-așa amar
Ca'n ziua răstignirii, pe Golgotha
Batjocura ne'nerezătorului tâlhar ?!)

Nu răscolii în taina mea ca niște furi
Și nu-mi zimbiți viclean și mușcător
Din mii de ochi aprinși,
Din mii de guri.

Joc păgănesc îmi curge azi în vine,
Și simt întreagă bucuria lumii
Cum tremură și cum mustește'n mine;
Să cânte toate clopotele lumii!..

În vijore de glasuri curgătoare
Vestească în vâsduhuri și'n prăpăstii,
Că sfărâmând ispita ucigașe,
Omul,
Sa reîntors în viață din ruini,
Alătura de bucurii să-și poarte
Și crucea
Și cununa grea de spini...

Să cânte toate clopotele lumii
Vestind în larguri bucuria vieții
Și omenescul înviat din moarte!
Să cânte toate clopotele lumii
Și sufletul — tămâie, — să mi-l poarte
Împrăștiat pe bucuria lumii!..

... Să cânte toate glasurile vieții,
Să cânte toate clopotele lumii!..

PRIMĂVARA DE PORTOCALĂ

de SEVER STOICA

Micului meu prieten, Mircea A. Iacob.

Unii spun că primăvara aceasta e desfigurată și neagră ca moina. Un ziarist declară ritos în limbajul său protocolar că-i banală, monotonă, plictisitoare ca toate primăverile. Primăvara aceasta însă e proaspătă de viață înmugurită ca un ștregărel cu miros de portocală în răs, cu degete mitite și cu piciorușe goale, sprintene la fugă.

În parcul Clujului cu castani ce se ascund încă fricoși de soare și cu lacul măhnit de absența luntrilor, viața pornește să pulseze puternică, vioaie și veselă. Copiii, dragălașii copii îl împânzesc ca, lacrimile de lumină calea laptelui. Nici guvernantele, eternele guvernante, nu lipsesc.

În praf, Puiu se joacă îngândurat și voluptos. Pornește să facă desene stângace, liniare prin pulbere. Când tovarășii de joc le șterg cu piciorușele, tipă ascuțit, strângându-și încrunțat pumnișorii: Iupiter tonans. Căci Puiu are o credință religioasă în joc, acest Christ fără dureri și cu frumusețe de veselie. Ostenit își ridică privirea din praf și surprinde buzele vișinii ale guvernantei căreia un tinăr elegant, cu baston în mână și cu zâmbetul vecinic pe buze, îi face o curte de complimente. În sufletul abia născut al lui Puiu, evlavia jocului se curmă. Căci și el dorește să devie mare, mare și să aibă „mii și zece ani” ca tinărul acela cu baston. Atunci va face și el complimente frumoase, cași căluțul de lemn de acasă. Dar Puiu e mic, mititel.

Cineva îl necăjește: — Puiule, tu ai să rămâi totdeauna mic ca o mazăre. El se mânie, dă precipitat din picioare ca primele semne ale nervozității și râulețe de lacrimi își tse alvii pe obrazii minunați.

— Adevărat, domnișoară, eu rămân tot așa mic?

— Nu, nu, Puiule, tu ai să crești mare.

Înviorat de răspunsul primit, declară cu superioritate orgolioasă:

— Vezi că nu-i adevărat. Eu volu fi mare, mare, mare cât chioșcul.

Și voios reia jocul în pulberea cu pietricele.

* * *

Nu știu cum printr'un capriciu al

imaginației l-am zărit pe Christ cu ochii albaștri de copil, pe o corabie de hârtie vâslind sprinten

* * *

O, Christos a fost un copil naiv, un copil care a crezut în iubire, cași când ea ar exista sau ar putea să devie o realitate morală în viața sufletului omenesc. Oricât m'ar dojeni evidența, oricât cifrele ar sta limpezi în fața mea, eu nu cred, eu nu pot crede că cel răstignit pe cruce între doi hoți să fi avut vreo dată 32 ani. E o iluzie, e o înșelătorie, e o minciună. El, Christ, omul desăvârșit, n'a avut decât un suflet de 5 ani, când poporul Sâmbetei i-a înfipt neîndurător piroanele în carnea amânduror mâini.

Tot ce există minunat în lumea aceasta, tot ce e cuceritor în viața aceasta între azurul lui și negrul pământului tot, dar absolut tot e copilăresc, e naiv. Numai copiii, sufletele de copii știu să facă minuni, numai ei sunt creatori de valori spirituale, numai ei și numai ei nădăduesc să construiască o lume mai fericită pentru acea ființă nefericită care se cheamă om. Filozofii, artiștii, inventatorii, poezii au fost toți, toți copii. Ei s'au jucat voluptos cu gândul, ritmul și frumusețea. Cine a uitat jocul, și-a uitat copilăria, a uitat vraja rețetei care face minuni, într'o viață copleșită de cenușa monotoniei și de noaptea răutății. Izvorul a tot ce e bun e în naivitate, în această mare, binefăcătoare, splendidă naivitate.

* * *

Văd un copil care samănă așa de mult în înfățișare, în mers, în seriozitate brutală, în suflet cu un bărbat, care și-a pierdut sufletul în pungă. Mă doboară ca un bolovan tristețea. Azi avem atâtea suflete cărunte. Și nu e trist că și copiii sunt nerăbdători să devină oameni mari, oameni cu suflete cărunte ca unda lacului?

În acest moment dau dreptate aceluia care a spus că primăvara aceasta e tristă, monotonă, neagră ca moina.

Puiule, Puiule, rămâi vecinic copil, un copil naiv, creator, minunat. Dacă ne iubești puțin, împlinește-ne

PEISAJ

lui Ion Breazu

Castelul e-aceiaș
în aer și 'n apă.
Trecutul pe poartă
copoi și-i scapă.

Pești roșii pun umbre
pe-un adânc împietrit.
În apă e pace
de ceasornic oprit.

În coșniți albine
clădesc sgârie-nori
cu mii de ferestre.
În albiu curg sori.

Crini umblă, pe creștet
purtând căldărușă;
par' că-și duc în potire
viitoarea cenușă.

Stuparul ceresc peste
ciuturi se 'ndoaie.
În mierea fântânilor
barba și-o 'nmoaie.

Zăbovește prin rostul
grădinilor pajul.
Un sbor de lăstun
iscălește peisajul.

1922

Lucian Blaga

rușă; iar dacă n'ai o brumă de naivitate, un strop de sensibilitate umană, grăbește-te să devii cât mai curând om în toată firea. Nici un vis nu te va chinui, nici un gând nu te va frământa, nici un joc nu te va reținea. Dar tu, Puiule, căpșor drag, știi să râzi așa de naiv, așa de fermecător.

* * *

Puiu se apropie de lac. Își privește chipul ogliind în apă. Deodată tresare, își bagă mâna în apă, ca să-și scoată fotografia.

Puiu va fi poet.

* * *

În zadar îmi veți zice orice. Primăvara aceasta are miros de portocală.

VISUL LENUȚEI

Poveste pentru fetițe de patru-spre-zece ani, potrivită și pentru femeile mai în vârstă

de SEPTIMIU POPA

III.

I.

Lenuța este o fetiță bună, cuminte și ascultătoare, așa cum s'ar cădea să fie toate fetițele. Pentru bunăta-tea ei o iubesc nespuse de mult atât colegele de școală cât și profesoarele. O iubesc și părinții ei ca pe-o primăvară dulce, pe care le-a trimis-o Dumnezeu în căsuța lor.

Lenuța nu se ceartă cu nimeni, își învață totdeauna lecțiile, iar caietele ei sunt foarte curate. Nu întoarce vorba părinților. Vorbele ce ies din gura ei sunt foarte cumini, încât e o adevărată plăcere să stai de vorbă cu dânsa.

Modestia ei e fără pereche. Nu se plimbă niciodată pe „corso”. Își zice:

— Legile școlare nu permit unei eleve să se plimbe pe corso. Eu mă supun acestor legi. Și-apoi, eu sunt numai de patru-spre-zece anișori. Nu sunt fată mare. Eu trebuie să-mi vad de matematică, fizică, geografie, chimie și de franceză. Nici-odată plimbările pe corso n'au înmulțit cunoștințele de matematică ale unei eleve.

Ah, dar aproape am uitat să vă spun. Lenuța mai e și frumușică. Obrajii ei sunt frumoși ca ai sfintei Ecaterina de Alexandria, despre care a învățat la orele de religie. Ochii ei sunt albaștri ca oceanul pacific de pe harta Americii, și încercuți cu sprâncene îmbinate. Părul ei castaniu se lasă pe umeri în bucle lungi, — un păr bogat și frumos, pentru care multe fete o învidiază.

Câte-odată Lenuța se uită în oglindă. Își încolățește mâinile în jurul capului și își zice:

— Mulțumesc-ți Doamne, că m'ai făcut frumoasă. Eu o să fiu recunoscătoare pentru acest dar al tău. Îmi voi face frumos și sufletul, așa încât frumusețea mea trupască să fie o adevărată oglindă a frumuseții și curățeniei sufletului meu.

II.

Și acum, după-ce cunoaștem pe Lenuța, să-i spunem povestea.

Într-o după amiază de primăvară,

după ce și-a învățat lecțiile, s'a apucat să citească povestea despre Ileana Cosinzeana, cea măiastră și cu părul de aur. Cum Lenuța are un suflet bun și curat, când smeul a furat pe Ileana Cosinzeana a simțit că i-se strânge inima de durere și a vărsat câți-va stropi de lacrimi. Dar când viteazul Făt-Frumos a scăpat-o din ghiarele smeului, pe buze i-se întipări un drăgălaș zîmbet de fericire. Rădea cu ochii și cu toată ființa ei. Așa este Lenuța, ea se bucură și de fericirea altora.

Cine știe prin ce întâmplare, a trecut apoi prin fața oglinzii. Încolăcindu-și mâinile pe după cap, s'a privit și acum prelung, zicându-și:

— Așa va fi fost și Ileana Cosinzeana. Și în colțul stâng al buzelor i-se ivi un ușor început de zîmbet.

Dar, a fost un zîmbet de scurtă durată. În clipa următoare i-se ivi o ușoară creasă pe frunte, iar zîmbetul pieri. Și, își continuă firul gândirii:

— Ah, dar părul meu e castaniu, nu e de aur ca al Ileanei Cosinzeanei. Doamne, de ce nu am și eu păr de aur?

Până acum, Lenuța era totdeauna mulțumită cu sine. Avea părinți buni, sănătate și frumusețe. Nici-odată n'a dorit să aibă mai mult decât aceste bunătăți. Uneori, vedea pe câte-o fetiță cu haine mai frumoase ca ea. Dar, nu le invidia.

— Eu sunt îndestulată cu hainele mele, — își zicea. — Mi le-au cumpărat doar... scumpii mei părinți...

Cerca și acum să alunge gândul părului de aur, dar nu putea. Îndrăgise pe Ileana Cosinzeana, ca pe-o soră, — și dorea să aibă păr de aur, ca ea. Era o dorință ne-bună, căreia nu putea să-i reziste...

De-odată îi căzu privirea asupra unei sticle ce era așezată pe dulapul din apropierea oglinzii. Era o sticlă cu apă oxigenată, pe care mamă-sa o cumpărase ca să schimbe culoarea unei stufe de lână.

— Bravo, — făcu Lenuța, bătând vesel din palme. O să am și eu păr de aur, ca Ileana Cosinzeana.

Știa, că apa oxigenată dă părului o culoare blondă, aurie...

În seara acelei zile, înainte de culcare, a îngenunchiat înaintea patului, ca să-și zică „Tatăl nostru” și „Îngerelul”. La „Tatăl nostru” făcu două greșeli, iar „Îngerelul” n'a putut să-l zică decât pe jumătate. N'a simțit o ușoară bătaie din aripi deasupra capului, ca în alte seri, când după „Îngerelul” își făcea o sfântă cruce.

— Ah, sunt prea agitată, — își zicea... — Dar... o să-mi treacă, mâne dimineață după ce îmi voi uda spăla părul cu apă oxigenată...

*O să mă duc la școală,
Cu părul meu de aur
Lăsat frumos pe spate...*

Zimbia, își deschidea ochii, apoi iar îi închidea, până seara târziu. Abia către miezul nopții simți că i-se lasă o greutate pe pleoape...

... De-odată, ca împinsă de-o putere nevăzută, se ridică și merse la dulap. Își spală părul cu apă oxigenată, apoi, huștiuluc în așternut... Când își trase plapoma, i-se păru că aude o șoaptă venită de departe, urmată de un răs sarcastic:

— Rău ai făcut Lenuța că nu te-ai mulțumit cu frumusețea pe care ți-a dat-o Dumnezeu... O să yezi ce ai să pășești...

— N'o să pășesc nimic, — răspunse Lenuța glasului venit de departe.

Aștepta cu înfrigurare să se facă ziuă. Simțea, că mamă-sa o s'o să-rute pe creștet și să-i zică:

— Ah, draga mamei, cât ești de frumoasă cu părul tău de aur...

— Și apoi, — la urma urmelor, — își zise zîmbind șiret în întunericul nopții, — ce-o să pășesc? O să mă ducă Făt-Frumos în palatul lui de aur... Dar eu o să duc cu mine și pe tata și pe mama... Ah, ce bine va fi atunci...

În dreptul ferestrii se auzi de-odată un șgomot surd, urmat de-un pocnet. Fereasta se deschise larg, ca de-o mână nevăzută. Un smeu cu șapte capete își făcu intrarea...

Lenuței îi tremura cămășuța pe trup și sângele îi vine. Își vârli repede capul sub plapomă. Înmuța îi bătea, de credeai că vrea să iese din piept. Simțea că-i amuțise și graiul...

Dar, ce folos! Smeul se apropiă de pat, ridică plapoma și își fixă cei șapte ochi (căci avea numai câte-un ochiu la un cap) asupra Lenuței și îi grăi:

— Ah, te-am găsit, scumpa mea Ileana Cosinzeană... De mult, de mult te caut...

După opintiri mari, Lenuța își recăpătă graiul. Cu ochii scăldați în lacrimi și silabisând cuvintele grăi smelui:

— Scuză, smeule, dar eu nu sunt Ileana Cosinzeana... Eu sunt Lenuța, elevă în clasa a treia secundară...

— Vorbe goale, — făcu smeu, spumegând de mânie. Pare-că eu n'ăș vedea frumosul tău păr de aur... De ce mi-a dat Dumnezeu șapte ochi?

— Pardon, smeule, — reîncepu Lenuța, plângând cu hohot. Părul meu nu e de aur... Culoarea lui e falsă... În realitate părul meu e castaniu, dar, într-o clipă de nebulie l-am spălat cu apă oxigenată...

— Să nu mai lungim vorba, — răcni acum smeu. Își întinse apoi vârful degetului celui mic, ridică pe Lenuța și o vâra într'un sac. Apoi legând sacul în dreptul grumazilor ei, așa, ca să-i rămână numai capul afară, o înșfăcă în spate, își întinse negrele-iaripi și... pe-aici îi-e drumul.

Și sburară, mare, sburară ca vântul și ca gândul. Străbătură Europa, Oceanul Atlantic, America, Oceanul Pacific și ajunseră în țara Smeilor, o țară cu păduri și câmpii frumoase și cu un palat de marmoră în mijlocul unei poieni... Era palatul smelui...

Oprindu-se din sbor, smeu se așeză pe iarbă, în fața palatului, ca să mai răsuflie. Dar, n'apucă să se așeze bine, când, dintr'odată se porni o suflare lină de vânt dulce. În zare se ivi un călăreț frumos, atât de frumos, încât la soare te puteai uita dar la el ba. Și era cu părul de aur.

— E Făt-Frumos, — își zise Lenuța, înviorându-se la față.

— E Făt-Frumos, — își zise smeu, scoțindu-și buzduganul.

Călărețul, ajunsese în dreptul lor, își opri calul și aruncă Lenuței o privire fugară. Apoi prinse frânele calului și dete să plece.

— Făt-Frumos, Făt-Frumos — îi strigă Lenuța desperată, scapă-mă din ghiarele smelui... Eu sunt... Ileana Cosinzeana...

— Vorbe goale, — răspunse Făt-Frumos, zimbând batjocoritor. — Scuză, Domnișoară, dar... dumneata nu ești Ileana Cosinzeana... Ești Lenuța, elevă în clasa a treia secundară...

— Dar nu vezi părul meu de aur? — mai făcu Lenuța scoțind un dureros geamăt.

— Să nu mai lungim vorba, grăi iarăși Făt-Frumos. Eu am numai doi ochi, dar văd mai bine ca smeu,

cu cei șapte ochi ai lui. El, așa se vede, e un smeu modernizat, ca smei din piesele lui Victor Eftimiu... Dar eu, sunt un Făt-Frumos veritabil, și știu, că părul dumitale e castaniu. Într-o clipă de nebulie l-ai spălat cu apă oxigenată... Complimentele mele, stimată Domnișoară.

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, — strigă acum Lenuța cu glasul celei mai cumplite disperări, văzându-l că vrea să dea pînteni calului. Ai dreptate! Eu sunt Lenuța... Dar te rog albi mi-lă de mine... Scoate-mă din sacul smelui și du-mă la mama și la tata... Vai, trebuie să mă duc la școală, că avem extemporal...

Făt-Frumos se porni pe răs, apoi, dete pînteni calului, strigând Lenuței:

— La ce să mai mergi la școală, frumușico? O să te vadă dirigenta clasei că ți-ai vopsit părul și o să-ți dea șesă la conduită... Iar mama dumitale, crezi că o să mai recunoască în dumneata pe Lenuța cea de odinioară, cea bună, cuminte și ascultătoare?

Și în vreme-ce vorbele lui Făt-Frumos se pierdeau în zare, smeu,

ridicându-se, porni cu sacul de-a umăr spre palatul cel de marmoră.

— Tată! Mamă! Nu mă lăsați... țipă Lenuța ca din gura șarpelui...

IV.

...Și... se trezi. Lângă patul ei, mamă-sa, o privea îngrijorată.

— Ce-ai visat, draga mamei?

— Ah, mamă, — răspunse Lenuța tremurând și aruncând o privire către dulapul cu apa oxigenată, — am avut un vis urât, urât...

Lipindu-și capul de sânul mamei sale, îi povesti visul... Apoi, ridicându-se repede, fugi la oglindă...

— Ah, ce păr frumos castaniu mi-a dăruit Dumnezeu, — strigă, veselă... Ce bine că nu mi l-am vopsit! Ce bine că a fost totul vis... A fost un vis trimis de Dumnezeu...

Un sărut dulce al mamei fu răspunsul...

*

Ce să vă mai spun? Lenuța, a rămas aceeași fetiță bună, cuminte, ascultătoare și modestă. Frumusețea ce i-a dăruit-o Dumnezeu e și astăzi o oglindă a sufletului ei curat și frumos.

"Tribuna" dela Sibiu ca revistă literară

de Olimpiu Boitoș

Se știe că întâiul ziar cotidian românesc de dincoace de munți, respectând o tradiție a publicisticii noastre, face loc în coloanele sale și preocupărilor din domeniul literaturii.

Într'adevăr „Foița Tribunei“, deschisă la întâiul număr al cotidianului și păstrată consecvent în fiecare număr, a avut funcția unei reviste literare. Ea ne aduce aminte în deosebi de întâiele publicații periodice ale deschizătorilor de drumuri în viața literară a celor două principate, Eliade și Asachi, cari nu erau numai gazete politice, sau de informație diversă, ci publicații cari oglindeau și mișcarea literară a vremii. Evoluția lor la „Suplimente“, despărțite de corpul ziarului, a avut-o deasemenea „Foița“ Tribunei, care a apărut în ultimii trei ani de existență ai ziarului ca un supliment literar săptămânal.

Dar alte proporții avea ziarul-revistă dela Sibiu, pe care i-l atribuim lui Slavici în întreaga lui alcătuire. Pornind dela început în numele unui crez literar hotărât, nu i-a lipsit nici sistemul în munca

și nici stăruința, care aduce rezultatul dorit.

Crezul era al vremii și răspundea și unei necesități speciale a Ardealului lipsit de tradiția literară a celorlalte principate românești. Crescut, ca scriitor, în atmosfera ideologică a Junimii, Slavici era pătruns de profundul adevăr al principiilor ce călăuzeau această societate în opera literară și, cași în alte privințe, urmărea înrădăcinarea acestor principii în Ardeal. Fundamentarea literaturii culte în literatura populară, care poartă pecetea specifică a sufletului românesc, era singura cale bună, după creștința lui, ce ne putea duce la o literatură originală și în același timp de valoare. De aceea postulatul suprem pentru Slavici era cunoașterea mai întâi a acestui literaturii a poporului, lucrare săvârșită în bună parte dincolo de munți, încă de generația lui Cogălniceanu, care-și dăduse roadele binefăcătoare în opera originală a lui Alexandri. Opera lui Alexandri era idealul spre care trebuia să ne îndreptăm, pe care însă nu-l puteam ajunge în-

inte de a trece prin baia curăţitoare a poeziei populare.

Aceste tendinţe ale lui Slavici sunt vădite în toată lucrarea literară dela „Foiţa Tribunei“ din timpul cât a stat sub conducerea sa, iar că această lucrare nu este întâmplătoare se poate dovedi. „Una dintre cele mai de căpetenie preocupăţiuni ale noastre — scrie el într'un articol din anul întâi al ziarului*) — a fost şi va fi şi pe viitor, de a contribui pe cât ne iartă puterile la întărirea vieţii noastre literare, întrată în timpul din urmă într'un stadiu de întristătoare stagnaţiune. Vom stărui dar şi mai departe să facem încetul cu încetul din „Tribuna“ un centru de lucrare literară, în care se întâlnesc talentele dela noi, lucrează împreună, se încurajează unele pe altele şi stabilesc prin lucrarea lor punctul de plecare al dezvoltării noastre literare, care nu poate să fie decât în poezia noastră populară“.

În afirmaţia categorică, cu sublinierea posesivelor, pentru accentuarea ideii, trebuie să cetim puternica convingere, care-l îndemna la această lucrare pe Slavici.

Şi astfel se tipăresc aici culegeri întinse de poezii populare, din toate părţile Ardealului şi Banatului, alcătuite mai ales de învăţători de pe sate, cari se simţeau mândri de a putea da o contribuţie utilă pentru dezvoltarea literaturii naţionale; poveşti şi legende populare în proză, culese din gura sfătoşilor povestitori ţărani şi trecute printr'un proces de lustruire din partea culegătorilor, cu mai mult sau mai puţin talent literar; apoi au venit şi versificări ale acestor fel de legende şi poveşti, mai ales dela Gheorghe Coşbuc, care, dela un timp tovarăş de redacţie, îşi făcuse o specialitate din această versificare a folclorului. N'au lipsit dela început operele cu totul originale, în concepţie caşi în expresie, în proză şi mai ales în versuri. Operele de concepţie în proză fiind mai puţine, locul lor se umplea bucuros cu traduceri îngrijite din literaturile streine, mai vechi şi mai bogate, cari, în gândul lui Slavici, trebuie să fi fost scotite şi ca nişte modele de îndemn la creaţie originală, pentru cei înzestraţi cu talentul literar.

Nu avem intenţia să cercetăm în amănunte opera literară dela „Foiţa Tribunei“, ci mai mult să indicăm

cadrele acestei lucrări, a căror concepţie o atribuim lui Slavici.

Trebuie să amintim însă că, pe lângă opera literară propriu zisă, se publicau aici şi cercetări din alte domenii, învecinate cu literatura unele, cum sunt chestiunile de limbă, apoi probleme pedagogice, şi adevărate studii ştiinţifice, etnografice sau istorice, de critică literară şi de estetică chiar, datorite mai ales d-lui G. Bogdan-Duică, redactor şi dănsul dela un timp, cari trebuia să facă educaţia publicului pentru o mai justă apreciere a operelor literare.

Se ţinea apoi o curentă informaţie despre mişcarea literară din ţară sau de peste munţi. Într'o notiţă anonimă din al doilea număr al ziarului se spune: „Redacţia Tribunei dorind a răspunde cât mai pe deplin la aşteptările publicului, s'a pus în relaţie cu cercurile literare române, şi mai mulţi dintre literaţii noştri distinşi au promis că o vor sprijini în purtarea sarcinii ce a luat asupra-şi. Îndeosebi, parte ne este asigurată, parte ne vom asigura un regulat serviciu de corespondenţe din Viena, Pesta, Cluj Arad, Caransebeş, Oradea-Mare, Braşov, Gherla, Blaj, Cernăuţi, Suceava, Bucureşti şi Iaşi, mai ales în ceea ce priveşte mişcarea literară din aceste din urmă două centre de viaţă naţională.“ — Promisiune, care s'a şi realizat în cea mai mare parte.

Tot ce-i mai firesc pentru un om, care-şi aflase idealul suprem în unitatea culturală a Românilor. Această bogată informaţie, din al cărei câmp de observaţie lipsea numai Basarabia, dintre toate provinciile româneşti, oglindea mai cu seamă viaţa culturală românească, în înţelesul larg al cuvântului, dar în aceste cadre extinse literatura avea un colţ luminos, îngrijit cu sfinţenie. Slavici, scriitor cu reputaţie pe vremea aceasta, cu relaţii personale întinse în lumea scriitorilor, îşi asigurase colaboratori externi pentru opera lui literară, iar când aceste colaborări lipseau se mulţumea şi cu reproduceri de preţ din publicaţiile speciale din ţară, sau din cuprinsul Ardealului.

Dar „Tribuna“ avea întreg sistemul unei reviste. Cu conştienţiozitate se redacta o notiţă bibliografică, indicându-se cărţile nouă, sau revistele proaspăt apărute, subliniindu-se adesea importanţa lor. Iar despre unele cărţi se făceau recenzii mai întinse, pentru a se remarca valoarea lor, în directă legătură cu

preocupările culturale ale ziarului sau pentru a se scoate în evidenţă greşelile, văzute asemenea în lumina principiilor ce-i călăuzea pe cei dela „Tribuna“ în opera lor literară, — după metoda oricărei reviste literare. În primul an, când Slavici este conducătorul întregii lucrări dela „Tribuna“, recenziile acestea le face numai el căci numai el avea pregătirea şi chibzarea pentru a le face aşa fel ca să fie utile. Sistemul s'a păstrat însă, ca o moştenire preţioasă, şi după plecarea lui.

Dela un timp, aceasta după plecarea lui Slavici dela ziar, s'a introdus şi o „Poştă redacţiei“, pentru corespondenţa cu începătorii, cari aşteptau cu înfrigurare o vorbă bună despre încercarea lor trimisă redacţiei, sau pentru orice altă informaţie din partea redacţiei, mai ales în ce priveşte partea literară a publicaţiei. Iar pentru a avea şi caracterul unei reviste de familie, un gen de publicaţii mult cultivat în Ardeal, „Tribuna“ deschisese, deasemenea dela întâiul număr, o coloană a „Varietăţilor“, hazlie şi distractivă, redactată câţva timp de condeiful măestru al lui Coşbuc chiar.

Şi astfel, printr'o muncă sistematică şi stăruitoare, călăuzită de principiile cele mai luminoase ale vremii, se făcea la acest ziar o operă de cultivare, în adâncul înţeles al cuvântului, a Românilor de dincoace de munţi. Se pregătea mediul cultural, condiţie fundamentală pentru apariţia unei înfloriri literare, a cărei lipsă ne explică îndeajuns inferioritatea producţiei literare din Ardeal, în întâiele trei sferturi ale veacului trecut. Despre importanţa acestei opere ne putem convinge numai dacă ştim ce răspândire mare a avut „Tribuna“ în publicul românesc din Monarhia habsburgică, cât de adânc a străbătut ea în cuprinsul acestei ţări şi cât de adânc a pătruns în masa popoului, până la sate, ducând pretutindeni cuvânt de luminare, care a rodit cu atâta vlagă în curând. Pentru apariţia unei mişcări literare la începutul veacului nostru, aici în Ardealul neeliberat, munca săvârşită la „Tribuna“, în această privinţă, a însemnat lucrarea pământului în care va să incolţească şi să rodească sămânţa aruncată de sămănători inspiraţi, cari n'au întârziat.

*) Către publicul român, înscălit Redacţiei, în anul I, Nr. 200.

Euripide.

TIRADA ÎMPOTRIVA FEMEILOR

— Fragment din „Hippolit” —

Hippolit:

O Zeus, de ce ai scos pe lume acest rău
Seducător, femeia, 'n calea omului?
Căci dacă vrei să plămădești umanul neam,
Nu trebuia să faci să nască din femei,
Ci muritorii să fi pus în templul tău
Prețul în aur sau aramă sau în fier,
Ca să își cumpere sămânța de copii,
După valoarea prețului ce ei l-au dat,
Și oamenii să fi putut rămâne slobozi
În casa lor, făr' de femei. Însă acum
Când vrei s'aduci în casă astă pacoste,
Îți prăpădești avutul tău agonisit,
Dovadă că femeia-l mare pacoste,
E că chiar tatăl ei, când a născut-o și a
Crescut-o, zestre-i dă, să scape de-acest rău,
Iar cel ce-și ia în casă buruiiana rea,
Se bucură gălind acest netrebnic idol
Cu tot ce-l mai frumos — podoabe și veșminte.
Și fie că s'a înrudit cu socri buni
Și a luat femeie rea, sau chior de s'a ales
Cu rai cumnați și c'o nevastă de ispravă,
El trebuie să fie mulțumit că poate
Să cumpănească de opotrivă rău cu bine,
Mai norocos e cel ce'n casă parte avu
De-o soață simplă ce nu știe a face rău
Urâsc pe cea isteață. În casă mi să nu știe
Mai mult decât se cade unei femei a ști.
În cele învățate Venus născoceste
Mai multe răutăți Pe cea neroadă n'o
Ajută mîntea ei să facă nebulii.
În casă la femei nu ar fi trebuit
Să intre nici o slugă ci s'ar fi căzut
Ca ele să traiasc' alături doar
De mute lighioane, spre a nu avea
Cu cine să vorbească sau s'audă
Vreun cuvânt șoptit de cineva
Acuma s'jatul stricatelor în casă pun
La cale rele, ce de slugi sunt duse afară.

(Către doica Fedrei, mama sa vitregă). Astfel și tu, netrebnice, să mă împingi
În al părintelui meu pat neprihănit?!

Dar spre a șterge-aceste vorbe, 'mi voi clăti
Urechile cu apă ne'ncepută. Cum
Aș putea eu fi socotit drept păcătos,
Când cred că chiar azul lor m'a pângărit?
Să știi că doar evlavie-mi te va scăpa
Căci dacă, făr'a bănuî, nu m'aș fi prins
Cu jurământ în fața zellor, să știi
Că aș fi spus acestea toate tatălui (Zezeu)
Acuma, câtă vreme va lipsi de-aici
Tezeu, voi sta departe și-am să tac
Dar va veni cândva și el Să vad:
Cu ce ochi l'oți privi tu și stăpână-ta?
Astfel obrăsnicia-ți voi fi cunoscut
Blestem pe voi! Nesăturată i ura mea
Pentru femei, măcar că uni spun că asta-i
O vorbă doar Ci ele veșnic rele sânt.
Deci sau le învățați a fi cuminți
Sau mă lăsați într'una să le ocărăsc.

Șt. Bezdechi

Christos a înviat!

de Munteanu-Mio

În sufletul de copil hoinar de nouă ani al lui Ilim s'a strecurat un gând strein. Noaptea ce s'apropeie îl înspăimântă.

Să-i fi devenit dușmană noaptea, tovarășa lui de viclenii nevinovate?

Ilim n'are pe nimeni. Mamă îi este singurătatea, adăpostul și hrana i-o întinde strada. Ilim e nevinovat ca și prima făptură a lui Dumnezeu. Nu cunoaște nici binele, nici răul. El e paserea, care ciugulește hrana aruncată de dărnicia bogată a naturii, care binecuvintează pe cel ce i-o întinde și suferă cu resemnare când e alungat. Nu se întreabă de ce o mână lovește și alta binecuvintează.

Dar iată că în această seară i s'a tulburat sufletul. Se simte cerțet de un ochiu strein, aude o voce aspră, muștrându-l. Se simte strein de el însuși. Inima sa e strânsă de o durere neînțeleasă.

„Lăsați copiii să vină la mine”. Ilim răzimat de o piatră desfășoară cu neîndemănare firul amintirii.

Vede pe streinul minunat, mângâindu-l părul și sărutându-l pe fruntea, nemângăiată până atunci de vr'o mână bună.

Amintirea aceasta îi trezește o altă amintire crudă. Ilim cearcă să o ocolească, dar ghemul amintirii se desfășoară fără miță.

Îl vede pe strein răstignit între doi tâlhari. Mulțimea îl scuipă și-l lovește cu pietrii. El, Ilim, ridică o piatră laolaltă cu mulțimea și o aruncă în fața celui răstignit. Cel care suferea, l'a privit blând, cu dragoste și fără muștrare ca și atunci când i-a mângăiat părul murdar.

— De ce nu m'a blestemat și eu, ca acei alții pe cari i-am nemulțumit? De ce n'a scos nici un cuvânt greu?

Pe Ilim îl doare și-l muștră bunătața Omului răstignit. Ar vrea să-i ceară ertare. Ar vrea să-l mai vadă odată bun și ertător și să fie mângăiat de mâna Lui milostivă.

Dar Preabunul Om e mort de două zile. El zace acum sub huma rece.

— Voi merge într'acolo, se gândește Ilim. El mă va auzi de sub țărână. Am să-i culeg flori și să i le împrăștiu pe mormânt.

Pe drum, Ilim întâlnește o ceată sgomotoasă. Devine atent căci aude

SPRE GOLGOTA

— Schiță de Paști —

de SABIN G. TRUȚIA

rostindu-se numele lui Isus, al Preabunului strein.

El vorbește că streinul va învia la noapte. Se tem și se duc pază la mormântul lui.

Înima lui Ilim se deschide bucuriei ca o floare razelor calde de soare. Chioțește plin de veselie la minunata veste.

Soldații îl alungă, dar el se reîntoarce tiptil ca o pisică. S'ascunde după un arbore din apropierea mormântului și așteaptă. E plin de bucurie și credință.

Ilim adoarme.

Deodată e trezit de-o voce sfântă. Îngerul Domnului a răsturnat piatra de pe mormânt și Isus a învins moartea.

Înima lui Ilim bate să-i spargă micuțul piept.

El l'a văzut și-i zâmbește blând: „Du-te și vestește minunea. Nevinovăția va fi crezută”.

Ilim se simte ca aripi. Se grăbește să vestească orașului bucuria lumii: „Christos a înviat”.

Pe la ferestre s'arată grăbite capete de cameni. Ilim, li se pare un înger. Credința și nevinovăția i-au țesut în jurul capului o diademă de aur. Toți cari îl văd îi răspund: „Adevărat c'a înviat”.

Un soldat îl zărește și îi aruncă o săgeată în spate. Ilim se clatină dar nu se oprește. Sângele îi curge și roșește pământul, dar el își continuă drumul să vestească întregului oraș că, „Christos a înviat”.

S'a rostogolit apoi pe pietrele străzii. Dându-și sufletul vestei celor din jur: „Christos a înviat”.

Era atâta fericire în credința lui și atâta credință în nevinovăția lui, că toți au crezut și i-au răspuns: „Adevărat c'a înviat”.

MIEL DE PAȘTI

*Din toată curtea râde câte o floare,
Din toată curtea plânge câte-un miel
Își plânge turma lui de pe răzoare
Ce'n iarba verde paște fără el.*

*Se gată'n juru-i lumea de'nviere
Și nici n'aude plânsul trist al lui,
El moare mâne'n crâncenă durere
Și n'a stricat în viață-i nimănu.*

*Tu cel ce-ai fost ca mielul din răzoare,
La fel de blând, nevinovat la fel,
Și ne-ai durat din chinu și sârbătoare
Isuse, Tu, îndură-Te de el.*

Ecaterina Pitîș

Poporul îndemnat de fariseii cari mișunau prin gloată, începu să strige: — „Răstignește-l”!

Pilat ezita... Era deplin convins, că Isus Nazarineanul, nu este vinovat. Dar vrietul poporului ademenit de fariseii creștea mereu, luând proporțiile unui uragan, și strigătele de „răstignește-l” nu mai conteneau.

Pilat își aținti spre gloată privirea disprețuitoare și îi șopti „centurionului” o vorbă... Acesta ridică sulița'n văzduh, în semn, că „Deregătorul”, vrea să vorbească. Vrietul amuși... Și prin liniștea ce stăpâni o clipă, se auzi sonorul glas întrebător al deregătorului roman:

— „Să răstignesc pe împăratul vostru”?

Și fariseii răspunsură într'un glas clocotitor:

— „N'avem împărat... decât pe Caesarul”!

Pilat se întoarse acum spre „Nazarinean” și îi zise:

— „De ce nu vrei să vorbești”?
Peste fața plină de vântăi a blândului profet din Nazaret, trecu un zîmbet trist, dar nu răspuse.

Iar poporul striga din răspuțeri: — „Răstignește-l, răstignește-l!”.

Deregătorul mai ezită o vreme, apoi spalându-și mâinile în tava de argint ce l'o întine „sclavul Dac”, mai spuse pe gânduri:

— „Eu nu sunt vinovat de sângele acestui drept”!

— „Sângele lui asupra noastră”!
— strigă acum poporul infuriat.

Soldații râdeau hohotind... Isus, îmbrăcat în haină mohorâtă, îi privea cu milă. De sub cununa de spini, stropii de sânge isvorau mereu, prelingându-se de-alungul o brajilor invinețiti.

— „Ha... ha”!

— „Lovește-l”!... — pumnul greu al servului căzu isbind, în trupul chinat. Isus oftă cutremurat. Subt pleoapele oboșite licăriră două scintile... și lacrimile începură să curgă, contopindu-se cu stropii de sânge închegați.

„Ha... ha!... Priviți-l... par'c'ar fi un rege”!

Și ingenunchind înaintea lui, soldatul îi zise bajocoritor:

— „Bucură-te împărate”!

Un altul îi smulse trestia din mână și începu să-l lovească în creștet. Ghimpii cununei de spinii intrară mai adânc. Sângele proaspăt țâșni acum nestingherit. Isus închise ochii trudit... În așteptarea loviturilor ce curgeau tot mai dese, fața i-se contrasta dureros... Soldații hohoteau... iar profetul blând din Nazaret murmură încet:

— „Poporul meu... poporul meu... ce ți-am făcut”?

Gloată porni... Soarele își revărsa din belșug potopul de raze aurii peste bătrâna cetate. Văzduhul încălzit era plin de mireasma pomilor înfloriți. Streinii sosiți de curând în Ierusalim, priveau mirați spre convoiul ce înainta încet spre „Golgota”... Fariseii își zîmbeau cu înțeles... În sfârșit, vor fi scăpați pentru totdeauna de „omul”, ce le pricinuisese atâta neliniște... Seta lor... stîrbită prin învățăturile amăgitorului din Nazaret, se va ridica iarăși la mărirea din trecut. Poporul va fi al lor... și de-odată cu el... va curge din nou aurul și mulțumirea...

Subt apăsarea lemnului greu, Nazarineanul îmbrânci.

— „Ridică-te”!... — îi strigă soldatul încruntat.

Isus făcu o sforțare, dar mușchii slăbiți de bătaie se frământau zadarnic.

— „Ridică-te... îți zic”!... — și'n clipa următoare biciul își fuțunos în trupul istovit.

Nazarineanul gemu... Își ridică ochii rugători spre „centurionul” care-l privea cu milă... în timp-ce buzele invinețite îi murmurau: nu pot... nu pot...

Soldatul ridică iarăși biciul de plumb în aer, gata să lovească.

— „Oprește-te”!... — îi strigă Centurionul.

Soldatul rămase înmărmurit... cu mâna ridicată.

Un om ce venia dinspre câmp, se apropia de gloată încet.

— „Cine ești tu”?... — îl întrebă Centurionul.

Streinul se uită în jur buimac și răspuse sperios:

— „Sunt Simon Cireneul... dar

nu știu.. să fi făcut vre-un rău“..

— „Nu de asta te'nreb... Privește.. acest frate-al tău... e obosit... Lemnul e greu.. și nu poate să-l ducă!..

Ia-l tu... și vino cu noi spre „Golgota“..

Simon privi spre fața plină de sânge a Nazarineanului. Inima lui bună se înduioșe..

— „Primesc“!.. răspuse.. și luând crucea pe umăr, plecă înainte,

... Dinspre munții „Sionul“ porni

un vânt ascuțit, clătînând ramurile pomilor în floare. Praful răscolit, salta în suluri jucăușe, isbindu-se de zidurile vechi.

Intr'un târziu... convoiul se opri..

În dreptul soarelui trecu un nor rășleț, învăluind în umbră, bătrâna cetate. Vântul porni mai tare... Frunzele subțiri purtate de suflul rece se alipiră de flori, șoptindu-și înfiorate..

Și prin mormurul de voci ce străbătea de departe, se auzi un strigăt furtunos: Golgota!.. Golgota!..

Opera poetică a lui Lucian Blaga

Tulburarea Apelor*)

(dramă)

de ION BREAZU

Lucian Blaga este un dramaturg de idei. Lucrul acesta s'a putut vedea la analiza schiței dramatice *Pustnicul* (din vol. *Pașii Profetului*) și mai ales a poemului *Zamolxe*. Drama vineă ca o încoronare a unei etape din evoluția poetului; par'că toate șuvițele de idei încălzite în sentimente se întâlneau deodată în alvia mare, cu adâncimi de mit a dramei. Dacă citești pe *Zamolxe* simți svăcînd în el ritmul clocotilor de viață al *Poemelor Luminii* și mai ales pe cel mai bine definit, cu amplitudine mai largă, al *Pașilor Profetului*. Și aceasta nu e o repetare fără nicio noimă a ideologiei, ci o dovadă puternică de varietatea de expresie pe care poetul o poate da acesteia, o dovadă, prin urmare, de mare putere de creație artistică. Spunem acestea pentru cei cari au afirmat că Lucian Blaga se repetă — considerând aceasta ca un defect al lui.

Dramă de idei este și *Tulburarea Apelor*. Ea are răspunsuri în operele anterioare ale poetului, dar deschide, totodată, și perspective noi. Se leagă de *Poeme, Pașii și Zamolxe* prin personajul-simbol al Nonei și deschide perspective noi — care se bănuiau în vol. *In marea trecere* — prin personajul-simbol al Moșneagului. Ideile simbolizate și sensibilizate în cele două personaje, sunt cele cari se încleștează dramatic în sufletul Popii, eroul principal al dramei, sfârșind prin a învinge cea din urmă.

Ce simbolizează, mai întâi acea Nonă, pe care poetul a numit-o atât de sugestiv „Fiica Pământului“?

*) Vezi începutul în No. 12 al *Cosinzei*.

Analizând *Poemele* s'a putut vedea ce înțelegea el prin ideea de „oamant“ de „umbră a sufletului.“ Cântând imnuri personalității care își deschide larg pieptul vieții întregului cosmos și se lasă răpită de torentul năvalnic al ei, poetul închipuie acest torent amestecat cu multă patimă, cu îndemnul sălbatic ale sângelui, cu mult miros de pământ proaspăt, care își răscolește ființa până în adâncuri. În *Pașii*, acest miros de pământ proaspăt, eră mai viu și mai larg sensibilizat. Acolo omul își deschide toate simțurile pentru a intra în ele, năvalnice, senzațiile unei naturi din care aburea sănătatea; el avea rădăcini adânci în pământ și de aceea se simțea crescut — un uriaș, în cosmos. Oamenii din *Zamolxe* încă îi simțim legați mai mult de pământ decât de cer; ei simt cum viețuiește clocotește în adâncurile lui și tășnește, aceeași, în ei și 'n toate creațiile naturii; de-aceia pe malurile lui ei s'aplecau bucuroși să-și soarbă puterile. Profetul însuși, a încercat să le ridice în conștiință această idee.

Nona este via încarnare a acestei idei cu răspunsuri atât de îndepărtate în opera poetului. Ea simbolizează tot vârtul de patimi ale sângelui cari te înlanțue sălbatic și-ți inundă toate principiile, cari le-ai impus conștiinței, rupându-le zăgazurile. Ea este o creație atât de complexă, originală și plină de poezie sălbatică și proaspătă, încât o reprezentare a ei, astfel ca să evoace tot înțelesul adânc pe care i l-a dat poetul — ne pare aproape imposibilă. Mare trebuie să fie artista care ar putea pătrunde în toate bo-

gatele ascunzșuri ale acestui personaj și i-ar da ritmul sălbatic, aproape ireal, care svăcnește în sângele ei.

De căteori Nona apare în scenă ea răstoarnă toate gândurile Popii, târându-l spre păcate mari, adevărate sacrilegii. Ea i se învârtejește în sânge atât de sălbatic, încât trebuie să lovească în cineva pentru a se stămpără, trebuie să facă o faptă mare, fie și cel mai întunecat păcat pentru a se elibera. De-aceia el lovește fără milă cu biciul în blândul și nevinovatul Mosneag și de-aceia aprinde biserica. Ea vine deodată cu răcoarea proaspătă a dimineții, când toate simțurile se desfundă și tremură de sănătate; atunci poartă pe umeri cojoc ciobănesc și biciu în mână, iar dacă aruncă cojocul rămâne într'o haină lipită de trup, roșie ca o flacără „răsucită“ din pământ (Episodul „Fiica Pământului“) Sau vine cu căldura sângelui ei în răcoarea aspră a nopții de toamnă, îmbrăcată în haină neagră — ca păcatul — „strânsă de trup ca să fie mai slobodă în ademeniri.“ (Episodul „Clopotele.“)

Farmecul poetic al acestei drame, atât de originală în literatura noastră constă în multiplicitatea de expresie pe care poetul a dat-o acestui personaj-simbol al ademenirilor sângelui, cari apasă cu greutatea soartei personalitatea omenească. Acțiunea exterioară a episoadelor „Fiica Pământului“ și „Clopotele“, în cari apare Nona este foarte redusă. Însă încleștarea dramatică dintre om și patimă este exteriorizată în atâtea varietate de ritm, încât farmecul ei artistic și-se pare inepuizabil. Nuanțele acestea de expresie variază dela acceptele de poezie subtilă până la vârtejuri de poezie sălbatică, dionisiacă, ridicată până la extaz. Spațiul nu ne permite să dovedim prin mai multe exemple aceste afirmații. Cetitorul a putut vedea ceva din această originalitate de expresie în fragmentul citat în articolul precedent. Completăm aceasta cu un exemplu de poezie mai subtilă, fără de a nu fi însă, în același timp, atinsă de accente dionisiace, reproducând cuvintele îmbătate de vinul patimilor Nonei, pe cari Popa le rostește în episodul II, când ademenirile cărnii îi copleșesc toată ființa:

„Te slăvesc acoperindu-te cu toți macii
[Inchizurii], —
tu nu auzi? — — În clipa aceasta
lumea se naște din cântecul ciocărilor —
tu nu vezi?“

(Pauză)

Părul tău are miros de rouă și parangină,
Tu nu simți.
Mă svârcolesc sub frumusețea ta
Și tu îți astupi urechile cu tăcerea pământului.
Ești surdă ca florile,
ești vie
ești aici.

(Pauză)

În răcoarea zorilor plutește căldura ta, —
o adulmecă prin păduri dobitoacele subțiri.
Căpriorii se opresc pe urma ta cu nările
și uită să meargă la izvor. [În vânt
(pp. 44—45)

Fragmentul trebuie citit cu interes
și pentru simbolica lui atât de largă.
Ca exemplu de beție extatică cităm
chiotele dionisiace ale Nonei,
pe care ea le strigă învărtindu-se,
când se gândește la patimile cari
ar fi trezite în sângele tânăr al călugărițelor
franciscane, colegele ei
dela mănăstire, când le-ar spune că
un popă „aspru cu brazdele” e nebun
din pricina sânilor ei tari:

... „O, și numai în hainele lui ne-am
cobori în altar și am jucat în văzduh sfredelindu-ne.

(se învărtește chiotind:)

Învârte-te volbură,
orbește călugări,
Înalță-te sfredel
ca turla bisericii.
Spre mare, spre soare
vârtej întoarce-te —
prisnel alb de pulbere
poarte-te biciul
și plesnele vântului.
Spulberă liile
sparge ulcioarele.
Treci peste dealuri,
mori peste vie —
învârte-te volbură!”

(p. 47)

Sunt versuri acestea în al căror
ritm și limbaj se găesc puternice
ecouri de folclor.

Această Nonă — „taină crescută
la rădăcinile munților” — este purtătoarea
noului crez prin satele cu
ciobani ortodocși. Ea are menirea
să descătușeze pe oamenii aceștia
din rețelele dogmelor și să le dea
mai multă „personalitate” în atingerile
cu cele sfinte așa cum dă
protestantismul. De-aceia credința
pe care ea o samănă — cu miros
de pământ și de carne — are în
ea multă doză de sălbătăcie păgână:

„Popa

Ai ieșit în calea mea călugăriță roșie,
și la chemarea ta am suit munții.
Voiam s'aduc aici un cuget nou
vieu ca o stea asvârlită
dintr'o praștie cerească, —
dar noul cuget e blăstămat
Tu ești ulciorul noului cuget.
Noul cuget are svâcniri de față fără stăpân,

noul cuget își fâltăie părul în vânt ca tine.
Noul cuget are miros aspru de floare
[veninoasă
ca pielea ta — sălbatecul cuget întinde
ispite peste abisuri, și totuși — o — și
totuși —
Când pun capul în poala amarului cuget
simt cerul jucând.”
(p. 128)

Acest amestec de cer și de pământ
pe care noul crez îl are, așa cum
e simbolizat în Nona, l-a scos
și pe Popă din fățanile dogmelor
ortodoxe. Desprins din aceste dogme
el joacă într-o continuă îndoială,
față de lumina cerească și patima
carnii cari se împletesc în credința
vestitorului dela Wittenberg:

„Popa

(se încovoale chinuit)

Niciodată nu se mai sfârșește niciodată...
De când ai intrat falfăitoare în viața mea
mă sbat
între îndrăzneii ce scutură turlele cerului
și între temeri de copil — —”
(p. 41)

Și, în sfârșit, lumina se întunecă
tot mai mult, până când el nu mai
simte credința cu care l-a tulburat
Nona, decât păcatul cărnii; atunci
săvârșește sacrilegiul aprinderii
bisericii. Și pentru că „haiducia cu
dăhul” să fie deplină, el aruncă marea
păcat pe Moșneag, simbolul nevino-
văției, al jertfei pentru alții, al
nimicirii de sine. Când acesta însă
ia asupra sa toată grozăvia păcatului
nimbându-și sfârșitul cu moarte de
martir, atunci o lumină nouă își
aruncă razele peste sufletul lui Nona
i-se depărtează din sânge, iar el
pleacă în lume ducând în suflet
convingerea nestrămutată în noul
ideal: „perdere între brazdele lumii”,
jertfirea de sine astfel cum i-s'a
impus în conștiință prin fapta de
sfânt a Moșneagului.

Din cuprinsul povestit s'a putut
întrezări simbolul adânc pe care-l
cuprinde acest Moșneag. Am reprodus
și fragmentul în care e condensată
ca'n niște formule magice credința
lui în Isus-Pământul. El este personificarea
bunătății istorice a sufletului nației
noastre, care a purtat pe umerii săi
toate furtunile veacurilor. El este
antipodul Nonei care rezumă în ea
toată involburarea individualistă.
De-aceia când Popa scapă de sub
chinurile Filicii Pământului și-și
adâncește sufletul într'al Moșneagului
— i se pare că s'ar cobori în
răcoarea liniștitoare a unei
fântâni:

„Te-ascult și-mi pare că m'aș așeza
în umbra ravănă a unei fântâni.

Sângele mi-se coboară
pană lângă apa verde din adânc —
o sărută
și vine înapoi
cu liniște și multă umbră”
(p. 55)

El crede în bunătatea divină a lui
Isus coborâtă în toate tainele pământului:

„Moșneagul

Eu nu mă rog niciodată. Eu iau numai
fărăna în palme și mă joc cu fărăna...
Uite — așa...
(Își trece fărăna printre degete)

(p. 70)

El simbolizează un ncu principiu
de viață, care este o adevărată
revoluție sufletească pentru poetul
care înălță înnuri personalității
nestăvilite în descărcările ei — așa
cum l-am cunoscut în întâiele opere
dramatice și volume de poezii pe
Lucian Blaga. De-aceia *Tulburarea
apelor* este într-o privință și drama
lui sufletească, rezolvarea artistică
a crizei lui de conștiință. Concepția
de viață a *depersonalizării* pe care
o reprezintă Moșneagul, și spre
care se convertește Popa, am întrezărit-o
și'n volumul *În marea trecere*
și vom întâlni-o, mai bine
exprimată în *Fapta*. Atunci ne vom
opri mai mult la ea.

Acestei revoluții sufletești care
transformă din adânc o conștiință
poetul i-a dat, în ultimul episod al
dramei („Isus-Pământul”), o expresie
dramatică de o rară intensitate.
Ritmul dramatic crește în amplitudine
până când culminează în
suprema jertfă a moșneagului. Dramatismul
înăbușit al monologului Popii
(pp. 146-147) este un clasic
exemplu, în această privință. Liniștea
se lasă apoi, ca prin minune,
peste apele tulburate ale sufletului
evocată de un „cor nevăzut”, care
rostește versuri magice, cu răsnet
de descântec străvechiu:

„Cum se potolesc noaptea oile în stână,
cum inimile tac în scorburi de mormânt,
cum gândul se astămpără dincolo de pământ —
astfel potolească-se furtuna ce-a cuprins
[omul —
și să se ducă din om — în praful cărărilor,
în copitele ciutelor
în coarnele cerbilor
în coadele mărilor”
(p. 150)

Ajunși la acest descântec putem
spune, câteva cuvinte despre „atmosfera
românească” pe care Lucian Blaga a
introdus-o în această dramă, într'un
mod atât de original.

Simplu faptul că poetul a tratat
un subiect în legătură cu credința
noastră, astfel cum se întrevide ea
în masele adânci ale poporului,

unde este amestecată cu multe superstiții — este o adevărată revoluție față de literatura noastră dramatică istorică, brodată cu deosebire în jurul vovezilor. Localizând-o apoi în munți el a apropiat-o și mai mult de ritmul pur al vieții românești. Din cuprinsul povestit s'a putut vedea culoarea locală pe care poetul a dat-o dramelor prin elementele etnice introduse în ea. Dar acestea sunt mai mult linii exterioare, de cadru. Ceeace aduce însă nou în acest cadru este ritmul interior al dramei ale cărui svăcniri răspund adânc în sufletul nostru. Constatarea această am mai făcut-o și la analiza *Pașilor*, acolo însă se reducea la câteva pasteluri. De astă dată poezia aspră a vieții și a naturii din muntele nostru răsună adânc în întreagă atmosfera unei opere. Toate personajele principale: chinutul Popă, învoburata Nonă, Moșneagul cu nimb de Crist, Patrasia cu sufletul atât de absent pentru indoielile mari, Radu sglombiu, cu o inteligență care scapără de sănătate — toate au ceva din aerul tare cu miros de rășină de brad, al muntelui nostru.

Din puținele exemple citate s'a putut vedea apoi felul cum poetul își selecționează imaginile pentru a evoca cu ele simbole — adânci ca proverbele noastre — păstrând în același timp culoarea mediului. Imaginile acestea abundă când ritmul se intensifică și pasiuni adânci sau întrebări aruncate dincolo de lume își cer înapoi. Ele nu apar aproape deloc în vorbele simple ale Patrasiei, dar se împletesc încercate de înțelesuri mari în limbajul celor trei personaje principale: Popă, Nonă și Moșneagul, ridicându-se uneori până la expresii magice, de descântec, cum s'a putut vedea în două dintre exemplele citate. Lucian Blaga a legat astfel un ideal de artă răsărit din necesitățile sufletului european modern cu ceace are nația noastră mai specific: cu sufletului istoric, elaborat în folclorul înțelept încercat al veacurilor.

DĂRI DE SEAMĂ

GIB. I. MIHĂIESCU

E un tânăr novelist care n'a depășit coloanele revistelor. Personalitatea sa literară a prins erialaltăeri puzgheșă și se prezintă sub forma unei surprinzătoare noutăți. Câteva date care fac parte integrantă la noi, din cursul unei cariere scriitoricești lipsindu-i, îl definesc mai bine: Nu e o floare crescută în sera cenaclurilor literare. De aici rezultă că structura nuvelor sale păstrează un caracter virgin dincolo de straturile bunului plac al patronului literar Trăind departe de centrele unde se consacra talentele, nu-l ispitește manopera picătorei de apă care prin îndărătnicie sferește stânca... atenției publice. Acest fel de izolare se ferește să și îngăduie compromisuri rezultate din dăscăliile prietenilor. Considerând aspectul literaturii noastre împărțit în pătrățele de mărimi deosebite în care s'au stabilit cu cărturi, cu Văvodă, cu focuri cari pălpăle în flăcări de chemare (cu cățel, cu porcel, et...) și cari corăspund la tot atâtea școli literare (cenacluri, biserieuțe, clanuri ș. a. m. d.) mărturisim încușătura în care ne găsim căutând acestui scriitor un locșor subțo asemenea zodile și în asemenea împrejurări. Deoarece condiția de manifestare a celui mai umil recenzent literar e reglementarea, îi vom rezerva d-lui Gib. I. Mihăiescu o situație de răscrucă, la îmbucătura „pătrățelelor” literare. E poate cea mai potrivită pentru mulțumirea sufletească a unui scriitor, care a trecut peste piața de încercare a debutului și care s'a lansat prin propriile-i puteri.

Evoluția talentului d-lui Gib. I. Mihăiescu a putut fi urmărită dealungul celor patru ani până acum de apariție a revistei *Gândirea*.

Plecând de aici, și numai de aici până îi vor apare scrierile în volum, într'o ochire de ansamblu, deslușim în opera d-lui Gib. I. Mihăiescu două etape, una păsrând un ritm al creației după care structura novelei e tradiționalistă cu o desfășurare logică a acțiunii, iar cealaltă o reclădire pe temeuri de esență proaspătă și originală.

Astfel trec la stânga și la dreapta, socotind ne cele mai reprezentative, deoarte *In goană și Vedenie* iar de cealaltă *Sfârșitul*, *Coșul cu țargueli*, *Femeia de ciocolată*, *Troița* și *Tabloul*.

În *Universul literar* a c. No. 3 a fost publicată o caricatură îndulcită a scriitorului în care gura i-se lărgește satiric îndemnând fălcile să iasă și mai mult în relief.

Nu de aceste trăsături poate cu semnificațiile ale fizionomiei vrem să ne legăm.

Întregul mănunchiu de nuvele apărute în reviste sunt însuflețite de-o sensualitate virilă, potențată până în vecinătăți patologice. Subt acest raport dl. Gib. I. Mihăiescu este un virtuos al psicoanalizei strămutată artistic în domeniul literar. Eroii novelor sale sunt urmăriți de dorinți erotice ca de fatalitatea ideilor fixe.

A doua etapă în care s'au elaborat ultimile d-sale novele corespund mai bine naturii dlui Gib. I. Mihăiescu prin excelență scormonitoare și lacomă după sesizare a contorsionilor sufletești. În adevăr o expresie fidelă a nebuniei subconștientului, o pricină a marilor întorsături psihice, nu poate fi mai bine realizată decât prin zigzaguri cari fac să scape printre degete și timp și spațiu și logică. Inexplicabilul prin faptul că s'a produs, a devenit o realitate perceptibilă, primește o rațiune, o justificare (trăsnetul chiar pentru primitivi devine natural și acceptat cu toată impresia de atotputernicie care o sugerează).

Căutarea unei forme care dă relief dramatic și impresionant evenimentelor, l'a silit în mod inevitabil spre adoptarea formei unui apocalips modern. Astfel, novelele *Femeia de ciocolată* și *Tabloul*, supuse unui control al logicii, devin absurde dacă nu le dăm justificarea unei viziuni.

Izbuștirile ditirambice ale setei după posesiune, întâlniri aici, le dă un aspect de realism frenetic. Și gândul din acest loc ne duce la Zola. Atâtea naturalism găsim numai la scriitorul francez. Deosebirea e că Zola nu stăruie într'atâtea în adâncuri sufletești pentru a explica tirania instințului sexual.

Deosebim în opera d-lui Gib. I. Mihăiescu două sentimente ancestrale, iubirea și gelozia, întrebunțate ca mijloace simple de tehnică lăuntrică. Desfășurarea acestor sentimente ar trebui să fie de-asemenea firească. Dar se potrivește în plasa frământărilor cerebrale creând drama interioară prin intervenția neașteptată a unui capriciu sufletesc țâșnit din culele neexplorate ale sufletului. Scriitor de un puternic dramatism

interior, de atmosferă care la rândul ei e dramatică sau piină de misterul pagodelor indiane, cu un stil lapidar după împrejurări abrupt, mai puțin creator de tipuri, dlui Gib. I. Mihăiescu dacă ar fi fost înregimentat în vreo școală literară și ar fi dat până acum onorurile cuvenite. Așa, așteaptă o recunoaștere destul de târzie, căci nimic nu e mai greu decât încercarea de a forța urechile critice de gașcă și deci taciturnă.

M. Gh. Carpen

Folclorul bănățean

Florile de gând și de suflet ale poporului, scaldate parcă dela in-mugurire în apa vieții, proaspete și tinerești cu toată întunecata lor vechime, sunt flori sortite „tineretii fără bătrânețe și vieții fără de moarte”. Vremurile curg, generațiile apar și dispar, limba suferă schimbări, singure comorile de înțelepciune și de suflet, adaptându-se mereu vremurilor și indivizilor, rămân într-o tinerețe veșnică. Acelaș cântec care a răsunat pe buzele buciții în tinerețea ei, tremură și acum în glasul nepoatei dela șezătoare, și acelaș proverb rostit cu sute de ani înainte, e și acum un ochiu prețios în lanțul filosofiei populare. Vremea a atins numai învelșul, adâncul de gând și de simțire a îmbrăcat doar o haină nouă, el rămânând acelaș. De-aceia poezia populară — și înțeleg aici tot produsul sufletesc al poporului — e totdeauna prețios.

Studii mari asupra folclorului românesc, în cari să se cerceteze motivele principale pe care le cuprinde și să se arete ce-i specific al nostru din el și ce-i împrumutat, nu avem. Încercări laudabile, da. Pentru cercetări largi lipsește încă materialul adunat cât mai fidel și cât mai larg, pe regiuni. Banatul, în special, deși are colecțiile lui Iosif Popovici, Gheorghe Cătană, etc., nu și-a desvelit încă toate frumusețile sale de foclor. Și poate niciuna din provinciile românești nu are „o floră culturală” atât de bogată ca Banatul. (L. Blaga: Banatul No. 1). De-aceia tot ce se aduce nou în direcția aceasta, e bine venit. Dl *Lucian Costin*, care se ocupă mai nou cu folclorul bănățean, și-a tipărit până acum două lucrări din colecția sa: *Mărgăritarele Banatului* și broșura de: *Basmе, istorioare, legende și anecdote*. Amândouă aduc lucruri interesante, frumoase realizări estetice

și contribuții noi de foclor. Deși, imitând stângaciu pe Anton Pann, în motto de pe coperta sgărie urechea neologismul: *redate*, („din popor adunate și poporului *redate*”), înăuntrul său peste versuri și povești sau legende dintre cele mai frumoase. „Cântecele”, mai potrivit: doinele, pline de-un lirism cald, de imagini fragede și de concentrare artistică, cu un amestec pitoresc de motive din toate părțile, cu ritm nuanțat, au versuri grele de suflet și de artă:

Ceru-i mare, stele-s multe
Și mai mari și mai mărunte,
Dar ca luna nu-i nici una
De mare și luminoasă,
Nici ca mândra de frumoasă.
Taci inimă nu mi jeli
Mult în lume nu ou tu fi,
Oiu trăi o zi și două
Și oiu trece ca o rouă.
Mult mă întreabă inima
Ori mi-i dor de cineva,
Eu i-am spus izimii mele
Nu mi i dor decât mi-i jeli.
Cate stele sunt pe cer
Toate până'n ziua pier
Numai dorul mândre mele
Nici odată nu mai pier,
Să băgat în sân la piele
De asupra inimii mele.
Du-te, du-te dorule,
Du-te călătorule,
Legănat pe vânt de sară
Până la mine în țară
Am avut și eu odată,
O mândruță desmierdată,
De o trăi să i telochin,
Cu mult dor de prin străini,
Dar de-o fi mândriți moartă,
Dorule să i plângi la poartă,
Și din lacrimile mele.
Să răsără vorele,
Viorele înflorite
Din dragoste odrăslite.

„Baladele” (îndreosebi „Crăișorul”) „Descăntecele”, „Strigăturile”, „Cimiliturile”, „Legende”, „Obiceiurile”, „Poveștile”, etc., aduc toate stropi luminoși de poezie și închegări de artă. De observat îndeosebi caracterul basmelor și-al legendelor. Lacunare, neprecise, împletite din amestecul realului și-al irealului, cuprinzând simboluri largi, basmele și legendele noastre, nestilizate și completate de culegător, au aspectul nedeterminării. Nu vezi o scurgere logică a lucrurilor iar de multe ori nu vezi decât după cercetări amănunțite legătura între momente și personaje. Pentru frumusețea imaginilor („un moșneag bătrân, bătrân, încât în barbă îi crescuse mușchii, iar picioarele se prinseră de pământul și pietrișul din cetate”) precum și printru simbolul puternic al iubirii de mamă, amintim legenda „Văna.”

Ceala ce i-am putea imputa co-

lecției dlui L. Costin, ar fi poate împărțirea. În „marea colecție de foclor” pe care o anunță și din care fac parte și cărțile despre cari vorbim, ar fi trebuit ca volume separate să cuprindă genuri separate. De-aceia nu ni se pare chiar potrivit ca în acelaș volum să ne dea și doine, și cimilituri și snoave și datini, și povești. Dar aceasta-i o chestiune de formă și de metodă. Important e ca în rândul întâiu pentru cercetările ulterioare, să avem materialul. Iar dl Costin, în cărțile despre cari vorbim aduce din belșug și încă din cel mai bun.

T. B.

FLORI DE-O ZI

Dorim sărbători fericite tuturor colaboratorilor, abonaților și cetitorilor noștri.

— *Cristos a înviat!*

Proximul număr al revistei Cosinzeana va apărea numai în 18 Aprilie a. c.

Trei conferințe despre România de peste hotare. — Amin-team, în treacăt, într'unul din numeroase trecute ale acestei reviste, despre fericita inițiativă a Secției Cluj a Ligii Culturale de a îndrepta gândul și inima celor cari prea curând au uitat de cătușele cari le-au căzut de pe mâini, asupra fraților de peste hotare, cari gem încă sub aceste cătușe, fără a se bucura nici de cele mai elementare drepturi omenești. În cele trei conferințe cari au îmbrășcat Românismul balcanic și pe cel de peste Nistru ținute, primele două de dl. prof. univ. *G. Giuglea* și *T. Capidan*, iar ultima de dl *Ștefan Meteu* ni-s'a desfășurat pe dinnaunte una dintre cele mai triste priveliști care se pot închipui. *Peste un milion* de Români amenință să fie înghițiți de marea masă slavă dela nord și dela sud, fără ca politica noastră să se cîntească măcar spre a-le îndrepta dragostea și nădejdea spre Românismul organizat într'un stat, care vrea și tribue să tragă greu în cumpăna politică a orientului european. O neobișnuită energie de rasă i-a trecut prin grelele încercări ale veacurilor — toți conferențiarilor au dovedit cu date pozitive originea lor veche pe locurile de astăzi — iar acum când avem posibilitatea să alăturăm acestei energii de rasă o conștiință

națională lărgită, făcând din ei puternice și conștiente avantposturi în lupta cu panslavismul pe care viitorul ne-o deschide fatal — nici un gest al nostru nu se ridică pentru salvarea lor. Cu deplină dreptate a înfierat d. Meteuș această miopie politică. — Dar grija noastră nu trebuie să ne îndrepte spre ei numai pentru serioasele îngrijorări ale viitorului pe care îl are organismul nostru național; la luminarea și întărirea unui suflet de frate trebuie să ne îndemne cele mai elementare simțăminte omenești. Trist este că vremurile învălmășite de patimi mărunte, prin care trecem, ni le-au coplesit și pe acestea... Deaceia bine a făcut Liga Culturală că a adus aminte de ei aci în inima unei provincii desrobite. Datoria ei ar fi să-și lărgească propaganda în această direcție, în care este atât de făcut. Și aceasta se poate face în interior prin continuarea conferințelor de felul acestor trei, cari ar putea fi tipărite pentru a fi răspândite mai larg (auzim că secția Cluj pregătește un anuar cu acest scop) iar în exterior prin strecurarea de cărți peste hotare — așa cum se făcea odată pentru Românii de aci — și prin acordarea de burse de studii pentru tinerii băștinași ai acelor locuri, cari s'ar întoarce în mijlocul fraților cu încredere în viitorul nației, sădită în suflet în atingere cu cultura românească de aci.

Muzeul „Astrei”. — Departe de prea marele sgomot al reclamei ce se obișnuiește azi pentru popularizarea manifestărilor artistice, cu tăcerea caracteristică lucrurilor mari și vrednice, Muzeul „Astrei” a înjghebat nu de mult o frumoasă și instructivă expoziție a artei românești. Condeie și glasuri autorizate antohitone și streine i-au relevat succesul, arătând că cea mai veche asociație culturală a Ardealului, e încă destul de tânără pentru încheierea lucrurilor frumoase și mari. Așa cum este însă astăzi, muzeul Astrei, condiționat de fondurile destul de sărăcăcioase pentru belșugul de activitate al Asociațiunii, prezintă o mulțime de goluri. Înjghebat mai mult din donațiunile intelectualilor și ale artiștilor decât din cumpărări sistematice, colecțiile acestui muzeu au nevoie de largi completări. Muzeul Astrei, deci al regiunilor ardeleni și bănățene, în primul rând trebuie să închege sub acoperământul său icoana fidelă a manifestărilor artistice din aceste

ținuturi. Prin cunoașterea locală și prin tradiția lui culturală, acest lucru e chemat — și chiar are datoria morală — să-l facă. Adunarea la acelaș loc a lor cât mai multe lucrări — picturi, sculpturi, etc. — din diferite vremuri și diferiți artiști ardeleni, va forma fără îndoială un nou titlu de izbândă în truda culturală a Astrei. Apelul lansat în acest sens, pentru îmbogățirea muzeului cu lucrările prin împrejurarea lucrurilor destul de necunoscute, ale vechilor și nouilor artiști ardeleni și bănățeni, e bine-venit. În acest scop fără îndoială că ar trebui să aibă cuvânt larg și ministerul artelor. Ceeace cu nădejde așteptăm cu atât mai vârtos că s'a întâmplat ca în noul guvern, ministrul artelor să fie însuși președintele Astrei...

Apelul societății studențești „Arboroasa”, pentru comemorarea alor 55 de ani împliniți dela serbarea românească organ zată de studenții români din Viena, la mormântul lui Ștefan cel Mare dela Putna, în zilele acestea de chinuitoare frământări politice, a rămas aproape nevădit în seamă. Presa care jertfește coloane lungi tuturor întâmplărilor senzaționale, a uitat să îmbrățișeze și să vestească cu toată căldura acest apel izvorât din curată dragoste de neam și din pioasă înțelegere a trecutului. La anul 1871, studenții români din Viena într'un glas și într'un gând, au chemat toată suflarea românească să îngenunche înaintea mormântului marelui Voevod. Și lumea a curs de pretutindeni, făcând din această sărbătoare tinerească, un adevărat pelerinaj al sufletului românesc. Tânărul de 21 ani cu ochii cuprinși de flacăra dumnezeiască a genului, cu bogăția pletelor negre ridicată semeț de-asupra frunții largi, Mihail Eminescu, eră sufletul acestei sărbători. Acum după unirea mult visată a tuturor românilor, studenții Cercului „Arboroasa” voiesc să sărbătorească și ei în chip mareț pomenirea de 422 ani dela moartea Voevodului și de 55 ani dela serbarea din 1871. „Este deci datoria noastră să sărbătorim acum când unitatea națională s'a făcut, pe vrednicul Voevod și tot odată și pe marele poet Mihail Eminescu”, spune apelul societății. Serbările vor avea loc „tot la Putna la mormântul lui Ștefan Vodă, în luna August 1926”, și vor fi prezidate de bătrânul președinte al Academiei Române, dl

Iacob Negruzzi, singurul supraviețuitor al comitetului serbării din 1871. Pe mormântul Voevodului se va așeza o placă comemorativă în care va fi săpat chipul poetului, și se va bate o medalie jubilară. Ingenunchind în fața amintirii frumoaselor momente din trecutul atât de repede uitat, serbarea dela Putna va aduce la mormântul Voevodului sufletul și închinarea unei noi generații. Și cel mai fericit la aceste serbări va fi bătrânul Iacob Negruzzi, care va picura o lacrimă de bucurie pe însași tinerețea dsale Vrednicei societăți „Arboroasa” îi dorim reușită deplină în gândul său.

„O Universitate liberă de studii naționaliste”. — În timpul de față îmbuibat de multiple și svăpăiate curente distrugătoare, o acțiune de sănătoasă îndrumare a spiritelor e mai mult decât necesară. O completă răsturnare a valorilor nu poate să producă decât haosul prielic îmbuibării tuturor nepoștilor și a distrugerii elementelor de coeziune și păstrare a energiei unui neam. De aceea salutăm cu multă bucurie vestea înființării în București a unei *Universități libere de studii naționaliste*, numită „Institutul românesc”, unde, după cum anunță „Cuvântul” „se vor ține cursuri, asupra naționalismului monarhic. Toate disciplinele, începând cu *Economia politică, problemele sociale, metafizica ortodoxă, vor fi expuse în lumina ideilor de tradiție, de ordine și de naționalism*”.

Un program poate ca multe altele, pe care le auzim mereu trâmbițate, și el în sine — în urma zănelor de decepții — n'ar putea decât să ne desprindă un zâmbet de ironie și neîncredere. E însă mai mult decât un program, căci la baza lui stau figurile viguroase ale unor bărbați, de a căror forță și tenacitate suntem de mult convinși, în inimile cărora e tăiată ca'n granit, fiecare literă a programului anunțat. În fruntea comitetului de conducere al *Institutului românesc* strălucesc numele binecunoscute ale Dilor Nichifor Crainic, Cezar Petrescu, Pamfil Șeicaru, scriitorii de o adâncă valoare intrinsecă, plămădiți din aluat de superioară esență, fermentat la focul, care ține vii energiile neamului. Mai găsim pe Dl Eugen Titeanu, Doctor în Drept al Universității din Paris, căruia îi este încredințată Direcțiunea organizării *Institutului*, a cărui personalitate se desprinde amplă și puternică din

numeroasele articole publicate în „Cuvântul”, pătrunse de mult simț realist și de o adâncă înțelegere a condițiilor de existență și de progrese ale acestui neam.

În această lumină „Institutul românesc” se prezintă ca o realitate sigură și promițătoare de puternice și trainice rezultate, trebuind îmbrățișat cu multă căldură de fiecare inimă în care svâcnește adevărat sânge românesc!

„Cartea românească veche”. — Tezaurul culturii românești, adunat cu grije din toate colțurile lumii la Academia Română, pentru marele public a fost totdeauna închis ca într-o ladă ferecată în care ști că sunt lucruri de preț, dar pe cari încă nu le-ai văzut. Prin localul neîncăpător care a făcut chiar și studenților imposibil contactul cu măturile trecutului nostru, adunate cu grije în filele galbene de manuscris, în cărțile vechi, în documente, autografe, monete vechi, desene, hărți, etc., lumea nespecialistă a rămas departe de relicviile culturale ale acestui trecut. O apropiere între public și cea mai înaltă instituție a țării era dorită de ambele părți. Începutul l-a făcut Academia, deschizând în vara anului trecut o expoziție a periodicelor românești dintre anii 1820—1925. Urmând acestui început, acum a făcut și o expoziție a „vechei cărți românești”. Aranjata după epoci culturale, începând cu bătrânul Liturghier slavonesc eșit din primitiva tiparniță a călugărului Macarie la 1508, trecând prin tipărișurile lui Coresi ale lui Matei Basarab și Vasile Lupu, prin cele ale lui Șerban Basarab și Brâncoveanu și prin șirul tipărișurilor ardeleni din sec. XVIII-lea cartea veche românească se oprește la anul 1829 în zorii unei noi epoci și da astfel o icoană clară și succintă a dezvoltării literaturii noastre vechi.

Pentru publicul nespecialist, o expoziție de-aceasta aranjată metodic și cu gust, face uneori mai mult decât un studiu documentat. Așa și se adresează însuși trecutul.

Să nădăjduim că celelalte expoziții de „manuscrise și documente vechi, de autografe, hărți geografice, de etnografie, de arte și de numismatică”, promise de Academie, vor avea loc, cât mai curând, și cași expoziția cărții românești vechi, pentru publicul vizitator vor fi tot

atâtea momente luminoase ale cunoașterii intuitive a trecutului nostru.

„Filosofia Artei” de Taine — în românește. — Literatura română este foarte săracă în traduceri. Adevărul acesta se evidențiază mai ales când privim lista operelor de importanță din domeniul diferitelor științe. Noi, nu avem aproape nici o traducere din fundamentalele lucrări cari în evoluția spiritului uman au partea lor de contribuție. Lumea dela noi, în credința că se citește în franțuzește, limba franceză având răspândirea binecunoscută, nici nu s'a oprit prea serios asupra acestei probleme, în afară de câțiva oameni cari deși vorbesc mai multe limbi, nu s'au sfiit să arate că o operă tradusă, prin faptul că e la dispoziția tuturor celor ce citesc limba națională, se integrează bunurilor naționale. Fața de aceștia (de ex Cezar Petrescu în Cuvântul Literar 1925) s'au ridicat alții (Aderca), cari în loc să salute cu bucurie apariția în românește a unor opere de știință, le contestă utilitatea, privind problema prin înguștii ochelari ai unor „europeniști” pentru cari idealul cultural al românilor este de a fi o colonie culturală a unei țări din Apus. Mentalitatea aceasta este de dorit să dispară cât mai curând, căci numai astfel se va putea crea la noi o ambianță proprie dezvoltării largi a științelor.

Din acest punct de vedere de câteori vedem că apar în românește cărți din diferite domenii ale științei, cari au avut răsunet în Apus, ne bucurăm, văzând cum se definește o nouă mentalitate culturală.

Aceste considerații ni le-au sugerat cele câte-va broșuri din „Biblioteca pentru toți” în cari au apărut diferite capitole din opera epocală a marelui gânditor francez H. Taine.

Biblioteca Minerva, publicase cu câțiva vreme înainte alte două capitole (traduse de M. Sadoveanu) din aceeași operă. Astfel avem acum întreagă „Filosofia Artei” de Taine în românește, cu excepția capitolului final „Idealul în artă”, care însă sperăm că va vedea lumina tiparului românesc cât de curând.

Succesul de librărie pe care-l vor avea broșurile acestea, va dovedi cât de necesară a fost traducerea lor, precum și cât de așteptate sunt traducerile românești din operele de importanță științifică.

Fetele și ceasornicele. — Fetele tinere seamănă cu ceasornicele vechi, merg totdeauna înainte.

Fetele vanitoase sunt ca ceasornicele de buzunare: le poți... întoarce ușor.

Fetele cochete sunt ca ceasornicele din turnuri: te uși la ele, dar cine să le poată „băga” în casă.

Fetele găicevitoare sunt ca ceasornicele deșteptătoare: le auzi dar fără nici o plăcere.

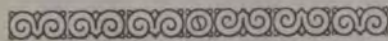
Fetele bogate seamănă cu ceasornicele de aur: înainte de toate întrebă cât „costă”.

Fetele harnice și gospodine seamănă cu ceasornicele-pendul: merg foarte sigur.

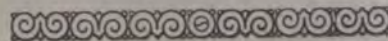
Fetele învățate seamănă cu ceasornicele de perete: nu poți să le porți cu tine.

Însfârșit nimic nu seamănă mai bine cu un ceasornic, decât femeia: căci de obicei ceasornicele nu merg regulat și se „strică” când ție lumea mai dragă.

CONCURS. — Presidenția Corului „Gutenberg” din Cluj, publică concurs pentru: a) Textul unei poezii pentru un „Cântec de vin” (veselie) în ritm săltăreț, limbă clară, curgătoare, care să se poată pune pe note. Extensiunea între 12 și 16 rânduri; b) pentru textul unui cântec funebru, potrivit să se cânte la înmormântările muncitorilor. — Termenul de concurs: 15 Mai 1926. — Lucrările se vor trimite în dublu plic, unui va conține poezia prevăzută cu motto, al doilea, pe care va fi scris motto-ul, va conține numele autorului. — Pe plicul cu adresa corului („Gutenberg”, Cluj, Str. Memorandului 23) se va indica vizibil: „Lucrare pentru concurs”. Pentru fiecare text în parte se stabilesc câte două premii: Premiul I. 300 lei; Premiul II. 150 lei, de fiecare poezie. — Toate lucrările înrate la concurs devin proprietatea corului „Gutenberg”, indiferent dacă sunt sau nu premiate.

Cetitorii noștri sunt rugați a-și reînnoi fără amânare abonamentele și a-și plăti restanțele de pe anul trecut.

BIBLIOGRAFIE

CARTI

Agatha Grigorescu: Muguri Cenușii, versuri, Tip. Răsăritul București.

Henric Stahl: Spion „Cartea Rom.” București Lei 30

Henric Stahl: Un român în lună. „Cugețarea” București Lei 40.

Em. D. B. Vasiliu: Adevărata Cauză a renunțării la tron a fostului principe Carol, Tip. „Cultura”, București Lei 10.

Dr. Ioan Lupaș: Contribuții la istoria ziariștii românești ardeleni, Biblioteca „Asociații uni” Sibiu Lei 30.

Leca Morariu: Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu, „Glasul Buc.” Cernăuți lei 35

Ion Mehedintzanu: Insemnări omenești „Dacia” Cluj Lei 30

Dr. Coriolan Petranu: Revendicările artistice ale Transilvaniei, Tip. Diec, Arad

Henric Stahl: Grafologia și expertizele în scrieri, anonimul falsul. „Cartea Românească” Lei 140

Henrietta J. Stahl: Voica (român) Buc.

Biblioteca „SĂMĂNĂTORUL” Arad

S. Teleajen și A. Pascu: Craiul vânt poem dramatic 3 acte (No. 123 124 lei 10

Savin Constant: Autentice (128-129 lei 10)

Ion Dongoroz: Sigaor Berthelotty (130

131) Lei 10.

Lucian Blaga: Fețele unui veac (134

135) Lei 10

Al. Iacobescu: Icoane și priveliști (136-

137) Lei 10

N. Ghiulea: Ocrotirea clasei de mijloc

(138) Lei 5.

Gh. Maior: Mănăstir a Argeșului în 5

acte (139) Lei 5

REVISTE

Răsăritul anul VIII No. 7. București

Soc. de mâine anul III. No. 13 Cluj

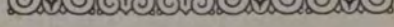
Infățiarea Rom. anul II: No. 11 Cluj

Făszortlúz anul XII No. 6 Cluj

Viaja Literară anul I. No. 6 București

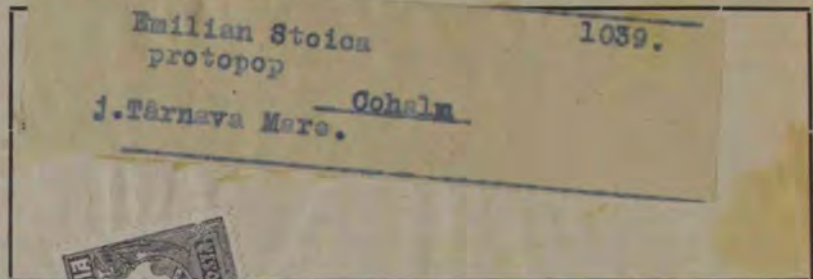
Neamul Românesc literar anul I. No. 17

București.

Fără vorbă, Moara Mare
Cu conservele M. M.
Fabricate cu gusturi, — rare
Ît lungeste zilele.

Dacă vrei deci O oră !
Sănătate, lucru mare,
Comandați și consumați
Conserve din Moara Mare.

CULTISM

Reușești în viață numai prin voință. Ca să-ți poți forma voința trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoastră, descriindu-vă perfect temperamentul și facultățile naturale ps hice.

Trimiteți la redacție: o fotografie și suma de Lei 60, arătând care vă este culoarea ochilor (negru, căprui, verde, albastru), statura (înalt, subțire, scurt, gras), etatea, sexul, ocupația și scrisoarea D-ștră scrisă necaligrafic (naturală).

Puteți formula și câteva întrebări asupra talentelor înăscute, cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ

IMPRIMATE DE ORICE NATURĂ FURNIZEAZĂ PROMPT ȘIEFTIN

TIPOGRAFIA

D^{re} S. BORNEMISA

CLUJ
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!